

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРИСУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Васьківська Галина,

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу дидактики Інституту педагогіки
НАПН України, м. Київ, Україна*

Сучасне інформаційне суспільство вимагає, щоб освіта давала людині нові життєві стратегії, життєву компетентність, сприяла мобільності її соціальної поведінки, адже це дасть змогу особистості долати кризові ситуації, вибирати свій шлях у професійному зростанні.

У дидактиці змінюються уявлення про систему засобів навчання, їх роль у процесі навчання, зумовлені комп'ютеризацією. Відкривається нова, недосліджена галузь дидактичного знання.

Постає необхідність врахування «кліпового мислення» сучасної людини у зв'язку з побудовою процесу навчання в інформаційно-освітньому середовищі.

Процеси навчання у старшій школі сьогодні не мисляться без опанування як учнями, так і вчителями продуктів інформаційних та комунікаційних технологій.

Технологізація освітнього процесу сприяє вільному доступу до сучасних ІКТ і технологій інтерактивного навчання. Рівень навичок користування ІКТ детермінує освітній процес у старшій школі. Серед педагогічних технологій саме інформаційно-комунікаційні мають значний потенціал забезпечення освітньої діяльності і її самооцінки, наближеної до адекватної. Сьогодні спілкування в Інтернеті (чати за інтересами; соціальні мережі – «Facebook», «Pinterest», «Instagram», «YouTube», «Twitter»; інше) стає не тільки популярним і доступним. Таке спілкування дедалі більше стає технологічним, потребує швидкого опанування ІКТ-продуктів. У результаті опитування 1013 випускників загальноосвітніх навчальних закладів ми з'ясували, з якою саме метою вони використовують ресурси світової павутини (табл. 1).

Таблиця 1

Цілі використання Інтернету

Варіанти відповідей	Частота	У % до тих, хто відповів
Спілкування в різних мережах	743	74,00
Пошук навчальної інформації	727	72,41
Відпочинок (релаксація) (музика, фільми, шоу)	664	66,14
Пошук інформації за вподобаннями (кулінарія, автомобілі, спорт, живопис тощо)	613	61,06
Інформація про різноманітні новинки, ознайомлення з поточною інформацією	557	55,48
Скайп-діалоги	442	44,02
Користування електронною поштою	411	40,94

Варіанти відповідей	Частота	У % до тих, хто відповів
Читання анекдотів, гумористичних творів	335	33,37
Пошук інформації, потрібної для виконання майбутніх професійних обов'язків	312	31,08
Блукання мережею Інтернет (нецілеспрямований контент-аналіз)	246	24,50
Поповнення своєї електронної бібліотеки художніми творами	224	22,31
Пошук інформації про товари/послуги	224	22,31
Пошук нових комп'ютерних ігор чи розваг	209	20,82
Граю в комп'ютерні ігри он-лайн	194	19,32
Моніторинг вакансій з метою працевлаштування (тимчасового заробітку)	177	17,63
Здійснення он-лайн шопінгу	158	15,74
Відвідування сайтів державних, громадських структур тощо	125	12,45
Пошук односторонніх, партнерів для реалізації нових ідей, проектів, ініціатив	103	10,26
Участь у форумах, конференціях	99	9,86
Пошук інформації на теми сексу, еротики	96	9,56
Ведення блогів, віртуальних щоденників, свого сайту	53	5,28
Створення сайтів на замовлення, поширення реклами тощо	44	4,38

Звісно, переваги Інтернету очевидні: можливість швидко знайти потрібну інформацію з будь-якого куточка світу, прочитати необхідну літературу, поспілкуватися зі своїми односторонніми на різні теми.

З'ясовуючи джерела, з яких старшокласники черпають знання, ми визначили основні складові, які детермінують їх освітню діяльність (було опитано 432 учні; табл. 2).

Таблиця 2

Джерела інформації, з яких старшокласники черпають знання

Джерела інформації	Частота	У %
Книги, ЗМІ (ТБ, радіо, преса)	321	74,31
Батьки	248	57,41
Інтернет	221	51,16
Урочна діяльність	185	42,82
Друзі	169	39,12
Групи за інтересами	40	9,26
Навколишній світ	8	1,85

На останньому місці в табл. 2 знаходиться позиція «Навколишній світ» – 1,85%. Не таким вагомим виявився показник «Групи за інтереса-»

ми» – 9,26%. Це вказує на те, що учні не навчені здобувати знання з усього, що оточує їх у повсякденному житті, а групи за інтересами втрачають свою традиційну цінність. З іншого боку, ми не бачимо, що ІКТ опинились у пріоритеті як інструменти для здобуття учнями знань.

За результатами контент-аналізу ми дійшли висновку, що у світі на ІКТ покладають значні надії не тільки в економіці чи політиці, а, передусім, в освіті. В Інтернет-ресурсі «Information and Communication Technology (ICT) and Education» зазначається, що вимоги сучасного суспільства водночас надають унікальну можливість для системи освіти; традиційне навчання – накопичувати і згадувати інформацію з певних галузей знань, а нині воно має відповідати на виклики, пов'язані з підготовкою молодих людей до інтеграції і успіху в суспільстві та економіці; відбувається трансформація знань у нові ідеї і програми життєдіяльності людини, а нові технології є інструментами, що можуть бути використані для поліпшення більшості галузей освіти; інформаційні та комунікаційні технології мають виняткове значення для майбутнього освіти¹.

Дослідник Charles Vuabeng-Andoh, оглядаючи публікації з проблем ІКТ, звертає увагу на комп'ютерну компетентність учителів/викладачів, учнів/студентів, яка визначається як можливість обробляти широкий спектр комп'ютерних додатків, що слугують різним цілям, проте, більшість педагогів, якщо не негативно, то принаймні, нейтрально ставляться до інтеграції ІКТ у викладання та навчання, адже їм бракує відповідних знань і навичок^{2 (c. 139)}, тож підвищення кваліфікації є ключовим чинником для успішної інтеграції комп'ютерів у навчання в класі. У результаті аналізу автор доходить висновку, що ефективна інтеграція технологій в практику класної роботи є більшою проблемою для вчителів ніж підключення комп'ютерів до мережі; для успішної інтеграції ІКТ в навчання слід оптимізувати особисті, інституційні та технологічні чинники^{2 (c. 147)}.

Нашу увагу привернула публікація Igwe Sylvester Agbo «Factors Influencing the Use of Information and Communication Technology (ICT) in Teaching and Learning Computer Studies in Ohaukwu Local Government Area of Ebonyi State-Nigeria». Автор зазначає: дослідження останніх років показують, що інформаційно-комунікаційні технології є ефективним засобом для надання освітніх можливостей, але більшість учителів не використовують цю технологію як система навчання й не інтегрують технології у свою навчальну програму^{3 (c. 71)}; ефективна інтеграція ІКТ у системи навчання набагато складніша, ніж надання комп'ютерів і забезпечення підключення до Інтернету^{3 (c. 72)}; персональні характеристики учителів – це важливий чинник того, як легко вони приймають інновацію^{3 (c. 74)}.

За результатами наших досліджень зроблено деякі висновки щодо ефективності експлуатації комп'ютерних технологій у процесах навчання учнів і їх самонавчання. Неналежне забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів комп'ютерною технікою, брак відповідних навчальних програм і недостатнє володіння й застосування їх учителями позначаються на організації процесу вивчення предметів. Водночас малодослідженими залишаються дидактичні завдання, що їх можна розв'язувати за допомогою засобів комп'ютерних технологій. Передусім це стосується

професійної діяльності учителів. Не випадково колектив молодих дослідників Southern Utah University, Cedar City, Utah, USA, & Hokkaido University of Education, Asahikawa, Japan, вивчаючи вплив середовища ІКТ на стосунки вчителів та інтеграцію технологій у Японії і США, констатує, що «використання технологій в елементарній аудиторії стає усе важливішим у глобальному суспільстві»^{4 (c. 29)}, але зазначає: «компанії по усьому світу обмінюються технологіями, але багато шкіл, що готують робочу силу для майбутнього, не роблять те ж саме»^{4 (c. 31)}. Так, ідея інтеграції ІКТ у викладання і навчання створює суперечність між педагогікою і технологією. Освоєння навичок ІКТ – це не єдина проблема, але використання набутих навичок для поліпшення викладання і навчання викликає серйозне занепокоєння. Інтеграція ІКТ у педагогіку має бути такою, щоб це поліпшувало навчання через нову культуру, орієнтовану на учня. Це також сприяє пошуку й дослідженню, сприяє співпраці, мотивує і залучає учнів. Використання ІКТ не тільки дає змогу перейти від репродуктивної моделі навчання до незалежної, автономної, але й сприяє ініціації, творчості та критичному мисленню. Учителі повинні використати технології, розробляючи уроки, важливо, щоб технологія стала частиною і їх навчання. Необхідно вивчити взаємозв'язок між методами, знаннями вчителів і низкою їх навичок, що пов'язані із застосуванням ІКТ у класі^{5 (c. 97)}.

Вільне володіння ІКТ, достатньо професійне застосування засобів цих технологій допомагатиме вчителів тримати під контролем «реальність уроку», тож він (учитель) не залишиться за межами «тут і тепер», а буде інтегровано задіяним в інтеракційних процесах суб'єкт-суб'єктної і три-суб'єктної взаємодії. За таких умов ІКТ стають помічниками-посередниками у передачі важливої професійної інформації учням, формують ключові групи компетентностей старшокласників як майбутніх фахівців.

¹ Information and Communication Technology (ICT) and Education. URL:

http://www.basiced.org/wp-content/uploads/Factsheets/Technology_fact_sheet.pdf

² Buabeng-Andoh Charles. Factors influencing teachers' adoption and integration of information and communication technology into teaching: A review of the literature.

International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT). 2012. Vol. 8. Issue 1. Pp. 136–155. URL:

<http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1084227.pdf>

³ Agbo Igwe Sylvester. Factors Influencing the Use of Information and Communication Technology (ICT) in Teaching and Learning Computer Studies in Ohaukwu Local Government Area of Ebonyi State-Nigeria. *Journal of Education and Practice*. 2015. Vol. 6. #7. Pp. 71–83. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1083136.pdf>

⁴ Kusano Kodai, & Frederiksen Sarah, & Jones LeAnne, & Kobayashi Michiko (USA), & Mukoyama Yui, & Yamagishi Taku, & Sadaki Kengo, Ishizuka Hiroki (Japan). The Effects of ICT Environment on Teachers' Attitudes and Technology Integration in Japan and the U.S. *Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice*. 2013. Vol. 12. Pp. 29–43. URL: <http://jite.org/documents/Vol12/JITEv12IIPp029-043Kusano1210.pdf>

⁵ Wilson Kofi Bentum, & Boateng Kofi Agyenim. *International Journal of Computing Academic Research (IJCAR)*. 2014. Vol. 3. #4 (August 2014). Pp. 96–103. URL: <http://www.meacse.org/IJCAR/archives/46.pdf>